

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ МАРКЕРИ РОЗМОВНОСТІ В ХУДОЖНІЙ ОПОВІДІ ОЛЕКСАНДРА ВІЛЬЧИНСЬКОГО

Штонь Олена Петрівна,

*кандидат філологічних наук, доцент, доцент
кафедри української мови та методики її навчання
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
shtonolena@gmail.com
orcid.org/0000-0002-4830-8210*

Стаднік Анастасія Романівна,

*магістрантка групи МСОУМа-12 факультету
філології та журналістики Тернопільського
національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
stadnik_nastenka@ukr.net
orcid.org/0000-0002-9716-7055*

Мета. Метою статті є виявлення й опис лінгвостилістичних маркерів розмовності в художній оповіді Олександра Вільчинського.

Методи дослідження. Для реалізації мети використано такі методи та прийоми, як: описовий, семантико-стилістичний, контекстуально-інтерпретаційний, прийом кількісних підрахунків.

Результати. Письменник як мовна особистість формувався на території Західної, Центральної та Південної України, що й зумовило певний склад ареалізмів у його словнику, зокрема діалектизмів та розмовно-просторічних слів. Шляхом аналізу мови його повістей «Криївка», «У степу під Авдіївкою», романів «Дерева на дахах» та «Інші двері» виявлено, що стилетвірною ознакою художньої оповіді митця є стилізація розмовності з метою відтворення живого мовлення українців.

Висновки. Виразними маркерами розмовності художньої оповіді О. Вільчинського є широке вживання у його прозі таких ареалізмів, як територіальні діалектизми і розмовно-просторічна лексика. У повісті «Криївка», романах «Дерева на дахах», «Інші двері» активно функціонує діалектна лексика галицько-буковинської та волинської груп говорів на позначення осіб, одягу, взуття, побутових речей, властивостей предметів, певних дій та процесів тощо. Ці ареальні компоненти літературної мови відтворюють побут, звичаї та особливості мовлення жителів Західної України. Для стилізації соціолінгвальних умов Сходу України у повісті «У степу під Авдіївкою» письменник уводить у художню оповідь елементи суржику. Розмовно-просторічна лексика здебільшого представляє рідну для митця Тернопільщину та інші області Західної України. Найбільш частотними є іменники та дієслова, що репрезентують такі лексико-семантичні групи: назви осіб, одягу та взуття, продуктів харчування, транспорту, військової техніки та боєприпасів (у повісті «У степу під Авдіївкою»), процесів та дій тощо.

Ключові слова: ареалізм, діалектизм, розмовно-просторічна лексика, стилізація усномовності, проза.

LINGUISTICAL MARKERS OF CONVERSATION IN THE FICTION STORY OF OLEKSANDR VILCHYNSKY

Shton Olena Petrivna,

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor Department of the Ukrainian
language and Methods of its Teaching at Ternopil
Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University
shtonolena@gmail.com
orcid.org/0000-0002-4830-8210*

Stadnik Anastasia Romanivna,

*Master's student of the Faculty of Philology
and Journalism
Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical
University stadnik_nastenka@ukr.net
orcid.org/0000-0002-9716-7055*

Purpose. The purpose of the article is to identify and describe linguistic stylistic markers of colloquialism in Oleksandr Vilchynskyi's fiction.

Methods. To realize the goal, the following methods and techniques were used: descriptive, semantic and stylistic, contextual and interpretive, reception of quantitative calculations.

Results. The writer as a linguistic personality was formed in the territory of Western, Central and Southern Ukraine, which caused a certain composition of arealisms in his dictionary, in particular dialectisms, and colloquial and colloquial words. By analyzing the language of his stories "Kryivka", "In the Steppe near Avdiivka", novels "Trees on the Roofs" and "Other Doors", it was found that the stylistic feature of the artist's narrative is the stylization of colloquialism in order to reproduce the live speech of Ukrainians.

Conclusions. Expressive markers of the colloquial nature of O. Vilchynskyi's fiction are the wide use of such realisms in his prose as territorial dialectics and colloquial-spatial vocabulary. In the story "Kryivka", the novels "Trees on the Roofs", "Other Doors" the dialect vocabulary of the Galician-Bukovyna and Volhynia groups of dialects actively functions to denote persons, clothes, shoes, household items, properties of objects, certain actions and processes, etc. These areal components of the literary language reproduce the daily life, customs and peculiarities of speech of the inhabitants of Western Ukraine. In order to stylize the sociolinguistic conditions of the east of Ukraine in the story "In the Steppe near Avdiivka", the writer introduces elements of Surzhik into the artistic narrative. The colloquial vocabulary mostly represents the artist's native Ternopil Region and other regions of Western Ukraine. The most frequent are nouns and verbs representing the following lexical-semantic groups: names of persons, clothes and shoes, food products, transport, military equipment and ammunition (in the story "In the Steppe near Avdiivka"), processes and actions, etc.

Key words: arealism, dialecticism, colloquial-spatial vocabulary, stylization of spoken language, prose.

Вступ. У розвитку української літературної мови особливе місце належить прозі, адже саме мова прозових творів завжди була показником рівня сформованості національної літературної мови.

Більшість дослідників зазначає, що мова сучасної української художньої прози зазнала суттєвих змін, які викликані дією активних лексико-семантичних процесів, зокрема запозичення, жаргонізації, детермінологізації, формування нових значень, нових семантичних конотацій. Із метою досягнення стилістичного ефекту митці вдаються до свідомого насичення тексту ознаками розмовного стилю, тобто до стилізації розмовності.

Виражальний потенціал елементів розмовного стилю в художньому мовленні став предметом дослідження таких українських учених, як: С. Бибик, І. Білодід, В. Ващенко, Т. Должикова, С. Єрмоленко, Л. Мацько, Л. Науменко, О. Ожигова, М. Пилинський, В. Русанівський,

Н. Сологуб, Т. Ткаченко, Л. Шевченко та ін. В останнє десятиліття питанням стилізації розмовності присвячено наукові розвідки Н. Доленко, В. Завальнюк, С. Локайчук, Т. Наумової, М. Цуркан та інших мовознавців.

У монографії «Оповідність в українській художній прозі» С. Бибик підкреслює, що для вивчення мови прози важливою є категорія розмовності, яка виражається на рівні семантичних структур – лексики, фразеології та синтаксису. Із цією категорією дослідниця пов’язує таке функціональне, територіально марковане явище, як ареалізм, схиляючись до широкого тлумачення цього терміна, «... оскільки усна практика носіїв того чи того мовного ареалу є виявом не лише діалектного субстрату, а й розмовних, просторічних, жаргонних професійних (соціальних) компонентів, нашарувань, зумовлених міжмовним контактуванням» (Бибик, 2010: 104). У цьому аспекті цікавим буде виявити лінгвостилістичні маркери розмовності в художній оповіді сучасного українського прозаїка О. Вільчинського, лауреата Всеукраїнського конкурсу романів та кіносценаріїв «Коронація слова 2002», володаря Гран-прі і першої премії «Коронація слова 2003», мова творів якого ще не була предметом ґрунтовного лінгвостилістичного аналізу. Це й зумовлює **актуальність теми** нашої наукової розвідки.

Мета статті – виявити й описати лінгвостилістичні маркери розмовності в художній оповіді Олександра Вільчинського. Це зумовлює розв’язання таких завдань: визначити семантико-стилістичні особливості розмовно-просторічних слів та їх словотвірні ознаки; описати виражальний потенціал діалектизмів. **Джерелом дослідження** слугували повісті митця «Криївка», «У степу під Авдіївкою» і романи «Дерева на дахах» та «Інші двері». Для реалізації мети використано такі **методи та прийоми**: описовий, семантико-стилістичний, контекстуально-інтерпретаційний, прийом кількісних підрахунків.

1. Територіальні діалектизми. Виходячи із твердження, що «...ідіостиль кожного письменника репрезентує певний набір ареалізмів, що виконують властиві для них функції мовно-етнографічної та соціально-територіальної конкретизації, а також виявляють ідіостильові складники мовомислення письменника» (Бибик, 2010: 109), проаналізуємо художню оповідь О. Вільчинського. Мовна особистість митця формувалась на території Західної, Центральної та Південної України. Народився письменник на Тернопільщині, вищу освіту здобував у Львові, працював і проживав в Одесі, певний час перебував на Миколаївщині, в Києві, що зумовило певний склад ареалізмів у словнику прозаїка, зокрема діалектизмів, та розмовно-просторічних слів.

Використання таких лексем продиктоване необхідністю стилізації писемного мовлення під розмовне, потребою збереження усіх особливостей живого мовлення українців. Митець родом із Західної України, тому добре знає регіональний мовний матеріал, а події, про які йдеться у повісті «Криївка», романах «Дерева на дахах» та «Інші двері», відбуваються саме там. В основу повісті «У степу під Авдіївкою» лягли особисті враження автора під час перебування на війні, адже взимку 2016–2017 рр. О. Вільчинський записався добровольцем і воював рядовим бійцем у складі 1-ї окремої штурмової роти ДУК ПС в авдіївській промзоні.

Виразним маркером розмовності художньої оповіді письменника є територіальні діалектизми. У повісті «Криївка», романах «Дерева на дахах», «Інші двері» діалектизми репрезентують галицько-буковинську та волинську групи говорів. Такі мовні одиниці є етнолінгвістичною основою художньої оповіді О. Вільчинського, їх стилістичний потенціал – опис життя, звичаїв, побуту та реалій Західної України, відтворення уснорозмовного мовлення персонажів, їх типізація. Опишемо найбільш поширені лексико-семантичні групи (далі – ЛСГ), що позначають:

1) осіб та частини їхнього тіла (*хлоп* «чоловік, мужчина, хлопець») (тут і далі тлумачення подаватимемо за Словником української мови в 11 томах та Словником української мови online. Томи 1–12), *кобіта* «жінка», *вуйко* «дядько по матері, брат матері», *лайдак* «вбога бездомна людина», *варги* «губи, уста» тощо: «–Для доброго **хлопа** всяка робота почот...» (Вільчинський, 2011: 190);

«– Ну, а **кобіта** нормальна?» (Вільчинський, 2019: 27); «До речі, мій **вуйко** десь тут воював на Волині» (Вільчинський, 2021: 97); «– Ану-бо будить того **лайдаку** і помалу до праці!» (Вільчинський, 2011: 86);

2) одяг, взуття, аксесуари (*маринарка* «жакет, піджак», *гумаки* «гумові чоботи», *бинда* «стрічка» тощо): «Він дістає із внутрішньої кишені **маринарки** складений учетверо аркуш...» (Вільчинський, 2011: 26); «А роса рясна і холодна, добре, що спросоння я **стрибнув у гумаки!**» (Вільчинський, 2011: 206);

3) предмети побуту (*шуфля* «лопата, переважно совкова, з широким квадратним лопатнем», *гонучка* «те саме, що онуча «шматок старої, зношеної тканини», баняк «чавунний горщик, казан»: «Бо з лопаткою проблем не буде, він її уже пригледів отут, у хатинці, залізну, як тато колись казав **«шуфельку»** ...» (Вільчинський, 2011: 151); «... а ось і ключі, як вона передбачала, на лінолеумі біля **баняка** з цибулею лежать» (Вільчинський, 2021: 68); «– Не знаю, йди!.. А то зараз як дам **гонучкою!**» (Вільчинський, 2011: 206);

4) ознаки, властивості предметів (*жараний* «приготовлений для їжі жаренням», *робашливий* «те саме, що хробачливий – поточений хробаками, з хробаками»): «**Жараної?** – перепитуює Володька» (Вільчинський, 2011: 177); «– Великі – то **робашливі**, – кидає Славко. – Моя мама великі викидає, навіть не чистить» (Вільчинський, 2011: 32);

5) засоби пересування та їх частини (*ровер* «велосипед», *пахкотун* «гусенична або колісна самохідна машина для переміщення та приведення в дію сільськогосподарських та інших знарядь»): *Тітки-нормачки* *все ще бігають за пахкотуном* (Вільчинський, 2011: 168); «Це вже тоді до мене доходило, що із **ровером** треба щось робити...» (Вільчинський, 2011: 55);

6) страви та напої (*канапка* «те саме, що бутерброт», *вараниці* «виготовлений для вареників, розкачаний як коржик шматочок тіста, який іноді варять і без начинки»): «... їх уже чекав заставлений наїдками столик, **канапки**, якісь навіть котлети, олів'є...» (Вільчинський, 2018: 66); «За те розлите молоко ще довго ходив із підбитим оком і розпухлими, як **вараниці**, *вартами*...» (Вільчинський, 2011: 7);

7) тваринний та рослинний світи (*хопта* «бур'ян», *вив'юрка* «те саме, що білка», *парамуди* – «великі червоні мурахи», *качаник* «квітка, що цвіте рано навесні білими, жовтими, червонуватими або фіолетовими квіточками, зібраними в китиці»): «... підбирає за мною *горішки картоплин*, що викотилися із землі слідом за *вирваним корінням хопти*» (Вільчинський, 2011: 190); «І з першого ж штика *натрапляємо на мурашник*. Це не руді *парамуди*, у мурашники яких баба Хрестя час від часу ставить пляшки із сиропом...» (Вільчинський, 2011: 32); «Дівчата також *вив'юрками* прошигували сходи (Вільчинський, 2011: 18);

8) дію, рух (*спацерувати* «те саме, що походити, проходитися», *попензлювати* «піти кудись; віддалитися», *траснути* «ударяти, бити долонею, чим-небудь м'яким або по м'якому, видаючи специфічні звуки»): «Він так і **попензлював** прямо через це не підорані рядки...» (Вільчинський, 2011: 166); «... кидає Петро начеб розчаровано, хапає свого кошика, навіть не зауваживши, що він враз так несподівано поважчав, і **спацерує** перевальцем до дороги» (Вільчинський, 2011: 99); «Але, здається, я все-таки чув, як **траснула** її хвіртка...» (Вільчинський, 2011: 69).

Натрапляємо також і на діалектизми-прислівники та діалектизми-займенники (*тамки* «там», *троха* «трохи», *зара* «зараз», *ниньки* «тепер, зараз, сьогодні», *тамтой/тамта* «той/та», *всьой* «весь»): «– Може, навіть **всьой** тиждень **тамки** будуть» (Вільчинський, 2011: 97); «– Дядьку Ладику, ганяйте того бубнового **троха**, сидить без діла...» (Вільчинський, 2011: 94); «Але **ниньки**, здається, без пов'язки» (Вільчинський, 2011: 4); «Також ще з **тамтой** війни...» (Вільчинський, 2011: 125).

2. Розмовно-просторічні слова. Для створення атмосфери невимушеності, простоти, свободи у спілкуванні письменник уживає властиві усномовній стихії деривати-ареалізми з характерними для кожної частини мови афіксами або ж емотивно-оцінні слова, які надають

мовленню зменшено-пестливого чи згрубілого, іронічного тону. У статті детально проаналізуємо лише іменники та дієслова, які функціонують найбільш активно.

2.1. Розмовно-просторічні іменники. Найчастіше у досліджуваних творах уживаються розмовно-просторічні іменники із формотворчими суфіксами: -ик-, -ник-, -к-, -ак-, -ань-, -уг-, -от- та ін.; усічені іменники, субстантиви, складні іменники різних ЛСГ, що є номінаціями:

1) осіб за віком, статтю, місцем проживання, родом занять, на зразок: *сопляк, молодняк, хлоп, західняк, волиняк, хімічка, атошник, правосек, елгебетешник, отегешиник, сепар* тощо («А до його мами, **хімічки**, Оксани Петрівни, тепер інспектори на кожен урок ходять...» (Вільчинський, 2011: 213); «В основному журналістами працює **молодняк**...» (Вільчинський, 2019: 65); «Він спершу сидів із ними в кімнаті чи, точніше, у кутку для **атошників** на вокзалі в Дніпрі ...» (Вільчинський, 2018: 142);

2) осіб за характерною ознакою: *очкарик, білявка, бородань, здоровань, пияк, бракороб* тощо («Були ще Філ із Марічкою, він – типовий бойовий **очкарик**...» (Вільчинський, 2018: 11); «Спочатку, зайнятий своїми думками, Луїс не міг второпати про кого це Зяблик, аж потім дійшло, що про ту **білявку** за касою» (Вільчинський, 2018: 28); «Крім нього, там ще один чувак був, веселий **бородань**, чи то художник, чи композитор...» (Вільчинський, 2018: 23);

3) продуктів харчування, наприклад, *канапка, жувачка, тушонка, газбулька, чекушка* («В одну накидав **тушонки**, другу, як сам любив, без тушонки, зате накришив цибулі» (Вільчинський, 2018: 38); «... старався йти рівно, жуючи одразу дві **жувачки**, що знайшлися у Зої» (Вільчинський, 2018: 80);

4) військової техніки, бойових припасів: *лимонка, ергедешка, гради, «дашка», зенітка, самопал, мілкашка, «краснопйор», вертикалка, «п'ятизарядка», двостволка* («А коли цибулі забракло і він спустився за нею в підвал, то під драбиною в ящику з лимонами побачив кілька **лимонок**» Ф-1 і ще кілька **«ергедешок**» (Вільчинський, 2018: 140); «Але сепари враз почали залупатися, і знову, як і в чотирнадцятому, як і в п'ятнадцятому під Дебальцевим, пішла в хід і артилерія, і **гради**, і танки» (Вільчинський, 2018: 44);

5) одягу, взуття, засобів захисту на зразок: *шапочка-розтягайка, бронік, обладунок, куфайка, маринарка, манатки, барахло* («А роса рясна і холодна, добре, що спросоння я стрибнув у **гумаки!**» (Вільчинський, 2011: 206); «І ви ще забули облогу Збаражя? – сказав він, стукнувши себе по **броніку**...» (Вільчинський, 2018: 6);

6) дій, процесів, як-от: *похвальба, Perezмінка, розгрузка, подляна, замашка, копняк, вибрик, хекання, репет, ремігання, гицання, біганина* («Хоча це й не виглядало як **похвальба**» (Вільчинський, 2018: 70);

7) предметів побуту та їх частин: *буржуйка, полум'ягасник, мобілка, слухавка, сидушка* («Якби ми воювали так зараз, як тоді, нас би давно повбивали, – спокійно і впевнено ведучи машину, з автоматом, що лежав між ручником і **сидушкою**, продовжив юнак» (Вільчинський, 2018: 103); «Альо, Данилюк, то ти? – почув, коли вже за порогом приклав до вуха **слухавку** ...» (Вільчинський, 2018: 24); «І саме, коли Луїс подумав про це, задзижчала **мобілка** ...» (Вільчинський, 2018: 24).

Експресивізація художньої оповіді досягається також завдяки уживанню просторічних іменників (на думку Т. Ткаченко, до них належать деформовані, неправильні із погляду загальнолітературної норми мовні одиниці, також вульгаризми – грубі просторічні лексеми і висловлення, які вирізняються різкою зниженістю, виразною оцінністю та експресивністю і є переважно стилістично зниженими синонімами слів літературної мови (Ткаченко, 2009: 97)). У досліджуваних творах натрапляємо на такі вульгаризми, як: *дурня, хиряк, тика, морда, дура, зараза, бляха, сволоч, бовдур, ушьопок, падлюка, йоханий бабай, хрень, гнида, піжон, здохлаки, гад, придурок, молокосос, дебіл*, тощо: «Що за **дурня?**» (Вільчинський, 2018: 77); «І чого цей **бовдур** туди подався?» (Вільчинський, 2018: 119); «Так, якщо через п'ять хвилин

когось не буде, б'ю в **морду** без попередження! – звучним юнацьким голосом виголосив Неск» (Вільчинський, 2018: 139).

Крім вульгаризмів, у повісті «У степу під Авдіївкою» зафіксовано активне функціонування елементів суржиків (*мінутка, город, конфета, привіт, конєшно, альо, спасібо, найомнік, друзьзя, войска, роствор, почот, север, діло, камсомолка, рускі*): «**На мінутку, батареїкі і всьо**, – кинув йому Зяблик вже перед самими дверима, пропускаючи повз себе тітоньку з квітчастим пакетом» (Вільчинський, 2018: 22); «Заодно і **город** покажу, – сказав Зяблик» (Вільчинський, 2018: 21); «Рома, **прівіт!** – почув голос **Вері**» (Вільчинський, 2018: 153); «Ага, **спасібо!** – відповів той уже з дверей, на ходу запихаючи ріжки в «розгрузку» (Вільчинський, 2018: 177). Використання таких лексем продиктоване необхідністю стилізації соціолінгвальних умов Сходу України, потребою збереження фонетичних, лексичних і синтаксичних особливостей діалогових конструкцій, притаманних живому розмовному мовленню українців.

2.2. Розмовно марковані дієслова. Серед найчастіше вживаних лексем із формальними суфіксами розмовності у художній оповіді О. Вільчинського виділяємо такі: 1) - ува-, -юва- (*мінусувати, втовкмачувати, чимчикувати, забичкувати, спацерувати, сачкувати, почитувати, попахкувати* тощо), наприклад: «Він продовжував спостерігати за червоною цяткою на темному склі поки Зоя не **забичкувала** цигарку в тарілочки на підіконні» (Вільчинський, 2018: 76); «– Та нічого, сепара сьогодні **мінусував**....» (Вільчинський, 2018: 124); 2) дієслова, утворені за моделлю «префікс + постфікс (ся)» (*вписуватися, напоротися, пововтузитися, відсахнутися, набухатися, замахатися, поприндитися, нариватися, наливатися* і подібні:

«– Щоб тільки на «друзей» не **напоротись!**» (Вільчинський, 2018: 56); «Як я уже **замахався** із етім веслом ходіть, побачив той Луїсову цікавість» (Вільчинський, 2018: 126); 3) утворені від вигуків та звуконаслідувальних слів (*бабахнути, йокнути, зацитькати, хекати, гмикати, чвиркати, игигикати, йойкати, крєктати, гелкотати* тощо): «І водночас знову **бабахнуло**: «Лента за лентою набой подавай!» (Вільчинський, 2018: 95).

Та все ж стилістична спроможність дієслів найповніше виявляється у їх семантиці. Опишемо ЛСГ, що найбільш широко представлені у творах.

Найчисленнішою є група на позначення висловлювання думок, яку репрезентують лексеми *буркнути, гримнути, ляпнути, приплітати, звиздіти, скиглити, цвиркати, шошокати* тощо («Якщо деньгі – це найомнік, добровольцям не платять, – **буркнув** Луїс» (Вільчинський, 2018: 75); «– Смерть ворогам! – **гримнули** у відповідь» (Вільчинський, 2018: 120); «... **буркнув** Валентій, зняв свого бруднуватого кашкета і звично розчесав п'ятірнею руді з сивиною косма» (Вільчинський, 2021: 62).

Дієслова на позначення руху (*пересування, переміщення*) є засобом відтворення сповільненості чи пришвидшення дії (*прошмигнути, чкурнути, чимчикувати, шургати, стовбичити, чалапати, попєнзлювати, подибати, плєнтатися*): «Від лісу вони знову з'їхали в долину, тоді ще трохи **пропетляли** між якимисьь копанками...» (Вільчинський, 2018: 110); «Він **добрів** до лавки, тієї самої, що біля ялинки, де перед тим сиділа Аська...» (Вільчинський, 2018: 183); «А тпру-у-у! Барсік! – тупнув на kota Сабоніс, що намірився **прошмигнути** у двері повз них» (Вільчинський, 2018: 123); «Він затис під пахвою цукерки й **чимчикував** через сквер...» (Вільчинський, 2018: 66). Розмовні синоніми до слова «утекти» знаходимо у таких контекстах: «І хоч я ще роблю кволу спробу **зліняти**, мовляв, обіцяв Славкові занести книжку, проте нічого з того не виходить» (Вільчинський, 2011: 189); «Де він узявся, з-під самих ніг вискочив і як **чкурне!**» (Вільчинський, 2018: 218).

Групу дієслів на позначення дій, процесів репрезентують лексеми *розчехлити, драяти, шургати, скородити, сфоткати, хімічити, накатати, зателікати, стовбичити, тирити, горбатіти, стирчати, тицяти, цвюхати, обчистити, жбурляти, зафутболити* тощо, як-от: «Тоді друг Борода одразу **розчехлив** свій крутий гаджет...» (Вільчинський, 2018: 45); «Луїс вирішив

не *стовбичити* на кухні...» (Вільчинський, 2018: 138); «Один одного різали, рубали, кололи, *затили* по голові й куди попало...» (Вільчинський, 2018: 7).

Розмовні лексеми на позначення вияву почуттів, переживань також активно функціонують у досліджуваних творах, передаючи особливості характеру, мови персонажів: «*Засцяли*, – кинув Брест» (Вільчинський, 2018: 129); «*Можє, Зоя поїде і таки його напоумить, якось вхаманає там?*» (Вільчинський, 2018: 168). ЛСГ на позначення зору представлена розмовними лексемами *пасти*, *глядіти*, *взріти*, *зиркати* і под.: «*Селяни знали, що за молоддю пасуть, а тому, як могли, прикривали нас*» (Вільчинський, 2011: 17); «*Вона також мене бачила <...> й час від часу зиркала у мій бік*» (Вільчинський, 2018: 6); «*Бо з лопаткою проблем не буде, він її уже пригледів отут, у хатинці...*» (Вільчинський, 2018: 151).

Висновки. Стилєтвірною ознакою художньої оповіді Олександра Вільчинського є стилізація розмовності, до якої митець вдається із метою свідомого переймання характерних рис розмовного стилю для передачі в художніх текстах локального й темпорального колоритів, характеристики соціально-етнографічного типу персонажів. Лінгвостилістичними маркерами розмовності у прозі письменника є майстерне використання діалектизмів та розмовно-просторічних слів для відтворення життя, побуту, традицій українців та особливостей їх мовлення. У повісті «Криївка», романах «Дерева на дахах», «Інші двері» події відбуваються здебільшого на території Західної України, тому діалектизми репрезентують галицько-буковинську та волинську групи говорів (письменник є носієм цих ареальних компонентів національної мови). Найчастіше в його художній оповіді функціонують діалектні слова на позначення осіб, одягу та взуття, побутових речей, властивостей предметів, представників тваринного та рослинного світів, певних дій та процесів тощо.

Для створення атмосфери розмовності митець активно використовує розмовно-просторічні слова, серед яких іменники та дієслова найбільш частотні. Утворені за різними словотвірними моделями, вони представляють такі ЛСГ: назви осіб, одягу та взуття, продуктів харчування, військової техніки та боєприпасів (у повісті «У степу під Авдіївкою»), процесів та дій, назви предметів побуту тощо. Із метою відтворення фонетичних, лексичних і синтаксичних особливостей діалогових конструкцій, притаманних живому розмовному мовленню українців Сходу і Півдня України, у повісті «У степу під Авдіївкою» автор використовує суржик.

Перспективи подальших досліджень мовотворчості Олександра Вільчинського вбачаємо у вивченні фразеологічного багатства його творів.

Література:

1. Бибик С.П. Оповідність в українській художній прозі. Київ; Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. 288 с.
2. Вільчинський О.К. Криївка. Харків : Фоліо, 2011. 219 с.
3. Вільчинський О.К. У степу під Авдіївкою. Харків : Фоліо, 2018. 187 с.
4. Вільчинський О.К. Дерева на дахах: роман. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2019. 304 с.
5. Вільчинський О.К. Інші двері: роман. Київ : ВЦ «Академія», 2021. 224 с.
6. Словник української мови в 11-ти томах. Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні АН УРСР / гол. ред. кол. І.К. Білодід. Київ : Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 25.09.2022).
7. Словник української мови online. Томи 1–12 (А – ПІДКУРЮВАЧ). URL: <https://sum20ua.com/> (дата звернення: 25.09.2022).
8. Ткаченко Т.В. Елементи просторіччя в мові прози Михайла Стельмаха. *Науковий часопис НПУ імені Драгоманова. Серія 8. «Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)»*. 2009. Вип. 2. Книга 1. С. 96–101. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/3366> (дата звернення: 29.09.2022).

References:

1. Vybyk, S.P. (2010). *Opovidnist v ukrainskii khudozhnii prozi* [Narrative in Ukrainian fiction]. Kyiv; Luhansk: Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», 288 p. [in Ukrainian].
2. Vilchynskiy, O.K. (2011). *Kryivka*. Kharkiv: Folio, 219 p. [in Ukrainian].

3. Vilchynskyi, O.K. (2018) U stepu pid Avdiivkoiu [In the steppe near Avdiivka]. Kharkiv: Folio, 187 p. [in Ukrainian].
4. Vilchynskyi, O.K. (2019). Dereva na dakhakh: roman [Trees on the roofs: novel]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, 304 p. [in Ukrainian].
5. Vilchynskyi, O.K. (2021). Inshi dveri: roman [Another door: novel]. Kyiv: VTs «Akademii», 224 p. [in Ukrainian].
6. Bilodid, I K. (hol. red. kol.) (1970–1980). Slovnyk ukrainskoi movy v 11 tomakh. Instytut movoznavstva im. O.O. Potebni AN URSSR [Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes]. Institute of Linguistics named after O.O. Potebnya Academy of Sciences of the Ukrainian AN URSSR. Kyiv: Naukova dumka. Retrieved from: <http://sum.in.ua/> [in Ukrainian].
7. Ukrainskyi movno-informatsiinyi fond NAN Ukrainy (2010). Slovnyk ukrainskoi movy online. Tomy 1–12 (A – PIDKURiuVACH) [Dictionary of the Ukrainian language online. Volumes 1–12 (A – LIGHTER)]. Retrieved from: <https://sum20ua.com/> [in Ukrainian].
8. Tkachenko, T.V. (2009). Elementy prostorichchia v movi prozy Mykhaila Stelmakha [Elements of colloquial speech in the prose language of Mykhailo Stelmakh]. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 8. Filolohichni nauky (movoznavstvo i literaturoznavstvo). Vyp. 2. Knyha 1. P. 96–101. Retrieved from: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/3366> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.10.2022
The article was received 17 October 2022